

Вінок Т. Шевченкові із віршів українських галицьких, російських, білоруських і польських поетів. Збірка з примітками М. Комарова. Стор. V+319. Одеса, 1912. Ц. 1 р. 50 к.

Збірка з самих віршів, присвячених Т. Шевченкові, дала чималу книжку—більш, ніж на 300 сторінок великого формату. Це вже одно показує, який одгомін та вагу має в нашій поезії творчість великого українського Кобзаря. Рідко який з українських поетів не обізвався з своїм словом на пам'ять Шевченкові, рідко який не висловив своєї подяки йому, рідко який не почував потреби так чи інакше виявити те, „що було на серці“. Це симптоматично, бо показує, що українська поезія великою мірою залежала од творчості Шевченка, йшла і розвивалася під знаком, що поклав невмирущий Кобзарь український. А в тім—мало сказати: йшла розвивалася, бо половина збірки належить останньому десятиліттю, отже це показує, що поезія Шевченкова не зробилася для нас чимсь минулим, не пережита, а й досі позначається могутньою течією в нашій поетичній творчості. „Вірші, присвячені Шевченкові,—справедливо каже в передмові упорядник,—окрім поетичної вартості, яку бачимо в де-яких віршах, мають безперечно історико-літературне значіння і не тільки як вираз спочуття до Шевченкової поезії, а часом ще й як пояснення чи додатки до тих поглядів, які висловлюються в усяких критичних статтях про напрямок та істоту Шевченкової поезії“.

Власне цим історико-літературним значінням і вичерпується, на мою думку, вага збірки д. Комарова. Поетична вартість її дуже невелика, зате дуже багато умовности й шаблону навіть у думках, епітетах та похвалах. Хоч як це чудно на перший погляд здається, але здебільшого з цих віршів повинністю тхне, а не справжнім захопленням та щирим зворушенням. Не можна цього пояснити самим тільки браком таланту в авторів,—мовляв д. Самійленко:

Багато ми складали слів
Чимало в їх і змісту,
Та тільки в нас, твоїх синів,
Твого немає хисту.

Кажу—не можна, бо навіть справді талановиті поети в віршах, присвячених Шевченкові, показуються нижчими за свій талант, дають менше, ніж од їх сподіватися можна було б. Тут инше щось. Мені здається, що багато цьому спричинилася традиція, цей лютий ворог всякого широкого натхнення: вона канонизувала Шевченка, оточила ім'я і пам'ять його тим ореолом святости, перед яким зникає і скоряється власна думка, а з нею і натхнення. І сміливий, ширий, натхнений поет робиться млявим та безсилим і мляво нанизує холодні слова, ніби з якогось національного обов'язку. Обов'язок убиває безпосереднє почування і щирість. Винятки, звичайно, єсть—хоча б у того ж таки д. Самійленка,—але винятки ці тільки ствержують правило. Характерно, що чи не найдужчим з усієї збірки вийшов вірш чужою поета, Фруга: він же найменше підлягав згаданій традиції і, поставивши питання: чим любив йому український поет, сміливо, неприборканий авторитетами відповідає:

Не оттого-ль, півдєць Украйны,
Что въ пѣсняхъ тѣхъ, что пѣлъ намъ ты,
Лежать плѣнительныя тайны
Непостижимой красоты,—
Что осѣненныи свѣтлой думой,
Твой духъ покой и миръ любилъ
И подъ суровостью угрюмой
Ты сердце мягкое тайлъ,—
Что кровь и муки воспѣванъ,
Ты самъ душой ослѣлъ, рыдая
И глубоко скорбя втайнѣ
Объ этой мрачной старринѣ?..

Зате історико-літературне значіння збірка д. Комарова справді має чимале. По ній легко прослідити, як дивились на Шевченка його сучасники і нащадки, раніші й пізніші. Той сум і тужне голосіння, що прорвались були потужною нотою над труною поета, переходять потроху в тверезішу оцінку, проблискують і бадьорі проміні надії,—мовляв поет нового покоління:

Минули тяжкі. В мертвих полі
Усе забилось, загуло...
І стало сходити поволі
Життя майбутнього стебло.

Оцей живчик життя, що пробивається з-під попелу традиції, безперечно показує, що ми стоїмо на порозі справжньої

оцінки Шевченка та ваги його в нашій поезії.

Збірка д. Комарова складається з 135 п'єс: 14 російською мовою, 2 білоруською, 2 польською, решта українською. Упорядчик рахує 100 авторів, яких твори взяти до збірки, але їх безперечно менше, бо окреме позначені напр. Перекотиполе і Чайченко (псевдоніми Грінченка), В-р-ля, Перебендя, О. Я. і Кониський, а це все одна особа, і т. н.

Сергій Єфремов.